BEYOND BEHAVIOURAL FINANCE

Jon Sigurd Wegener Nyttårskonferansen 2020; Oslo 15. januar 2020

Baggrund

cand. scient. speciale i fMRI (2002-2003)

Forskning og undervisning i neuroøkonomi Københavns Universitet & **Copenhagen Business School** (2004-)

Konsulent i Neuroøkonomi (2008-)

- 1. Neuroøkonomi er psykologi på fysiologisk grundlag
- 2. Kend din psykologi og de systematiske fejl du begår
- 3. At træffe gode finansielle beslutninger kræver træning

Formål

Vi er dyr

Værdi (% juice)

Observationstid (ms)

To spørgsmål

1. Hvor lykkelig har du været den seneste måned?

2. Hvor mange dates har du været på den seneste måned?

Vi har begrænset selvindsigt

1. Hvor mange dates har du været på den seneste måned?

2. Hvor lykkelig har du været den seneste måned?

To systemer i hjernen Valg over tid Framing Flere valgmuligheder bedre? Bedre finansielle beslutninger

Oversigt

Limbiske system

Mere ubevidst Kortsigtet Mindre plasticitet Mindre tilpasning

Hvilken centrale cirkel er størst?

Frontallapperne

Målsætning Langsigtede planer Plasticitet Tilpasning Bevidst tænkning

Tabsaversion

Objektiv vs. subjektiv nytteværdi

Objektiv nytteværdi
Subjektiv nytteværdi

To systemer i hjernen Valg over tid Framing Flere valgmuligheder bedre? Bedre finansielle beslutninger

Oversigt

JA til 1000 NOK nu i forhold til 1050 NOK om en måned

JA til 1050 NOK om 13 måneder i forhold til 1000 NOK om 12 måneder

Jeg er dynamisk inkonsistent

Nu eller senere?

Umiddelbar belønning

Større, forsinket belønning

Sex, risiko og hankøn

At tænke på sex?

To systemer i hjernen Valg over tid Framing Flere valgmuligheder bedre? Bedre finansielle beslutninger

Oversigt

Høj IQ = mindre sensitivitet ved framing med tal

Framing

25% MINDRE SALT FRI FOR MELK OG GLUTEN .0 stk | 570 g

and and the second s

diseases survive kjett (30 %) av som og storie. opicka- og peterstivelse, salt, glukove, Verbianding ligitikose, knydder (pepper, muskar, Artisted Call, kryddensistrakter when papelka, the hor & weight, arona, y livits "Bulant lamiddet £508, kirneres tri jette del E262 E, 50, soblinator (E450, E451, atteksidare, E300 jig trykpoma, Kjalavarer 0 - 4 *C

Passeringennethed par 10	10.00
Erergs 954.4.35	7.3-7 Arcs
Fatt	18.0
- Nucray mattack fattaun	r 55
Karbohidrat	1.1
- hussay subkerater	0.5
Kostfiber	27.1
Protect	12.
Galt	1.4

KJØTT

FOLKETS

GRILLPØLSE

Producent i Norga for NorgaeGruppen Forbal Aerkontakt Uni A3, PE 290 Skayen, NO-0713 OSLO www.unitro

ARE

Vin-investering

Du har købt flere kasser vin til 100 NOK flasken. Nu vil nogle købe dem for 500 NOK flasken.

Du bestemmer dig for at drikke en flaske mens du overvejer tilbuddet. Hvor meget koster den dig?

Mulige svar...

Ingenting	100 NOK	100 NOK +renter	500 NOK	Gevinst på 400 NOK
30 %	18 %	7 %	20 %	25 %

Du beslutter at give en flaske som en gave. Hvor meget koster det dig?				
30 %	17 %	9 %	30 %	14 %

Du smadrer en flaske ved et uheld. Hvor meget koster det dig?				
8 %	24 %	11 %	55 %	2 %

To systemer i hjernen Valg over tid Framing Flere valgmuligheder bedre? Bedre finansielle beslutninger

Oversigt

PIZZA MARGHERITA 115 KR Pizza med tomatsaus, mozzarella og fersk basilikum Allergener: Hvete, melk

PIZZA QUATTRO STAGIONI 149 KR Pizza med tomatsaus, mozzarella, skinke, sjampinjong, artisjokk og oliven Allergener: Hvete, melk

139 KR PIZZA HAWAII Pizza med tomatsaus, mozzarella, skinke og ananas Allergener: Hvete, melk

139 KR PIZZA CAPRICCIOSA Pizza med tomatsaus, mozzarella, sjampinjong og skinke Allergener: Hvete, melk

PIZZA CON PROSCIUTTO COTTO 145 KR Pizza med tomatsaus, mozzarella, løk, pesto og skinke Allergener: Hvete, melk, pesto (egg, nøtter, pean...

PIZZA CON PEPERONI 155 KR Pizza med tomatsaus, mozzarella, pepperoni og paprika Allergener: Hvete, melk

159 KR PIZZA CON POLLO Pizza med tomatsaus, mozzarella, kylling, purreløk, ruccola og parmesan Allergener: Hvete, melk

159 KR DON PEPPONE Pizza med tomatsaus, mozzarella, pepperoni, bacon og ananas Allergener: Hvete, melk

PIZZA TOSCANA 159 KR Pizza med tomatsaus, mozzarella, marinert kylling, bacon, løk og chilli Allergener: Hvete, melk

PIZZA ROMANA 159 KR Pizza med tomatsaus, mozzarella, ventricina(sterk salami), løk og oliven Allergener: Hvete, melk

PIZZA QUATTRO FORMAGGI 159 KR Pizza med tomatsaus, mozzarella, gorgonzola og parmesan. Toppes med fersk mozzarella etter steking Allergener: Hvete, melk, egg

PIZZA MAFIOSA 159 KR Pizza med tomatsaus, mozzarella, marinert biffkjøtt, bacon og løk Allergener: Hvete, melk

PIZZA DIAVOLA 159 KR Pizza med tomatsaus, mozzarella, pepperoni, løk og chilli HOT Allergener: Hvete, melk

MARGHERITA 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella og basilikum Allergener: Hvete, melk

PIZZA QUATTRO STAGIONI 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, sk sjampinjong, artisjokk og oliven Allergener: Hvete, melk

PIZZA HAWAII 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, sk ananas Allergener: Hvete, melk

PIZZA CAPRICCIOSA 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, s skinke Allergener: Hvete, melk

PIZZA PROSCIUTTO COTTO 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, lø parmaskinke, ruccola, parmesan Allergener: Hvete, melk, egg

PIZZA CON PEPERONI 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, pe paprika Allergener: Hvete, melk

CON POLLO 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, ky purreløk, ruccola og parmesan Allergener: Hvete, melk

DON PEPPONE 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, pe bacon og ananas Allergener: Hvete, melk

PIZZA TOSCANA 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, ma kylling, bacon, løk og chilli Allergener: Hvete, melk

ROMANA 40CM Pizza med tRACEBOOKS(HTTPS://WWWaFACE ventricina(sterk salami), løk og ol Allergener: Hvete, melk

PIZZA QUATTRO FORMAGGI 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, go parmesan. Toppes med fersk mozzarel steking Allergener: Hvete, melk, egg

MAFIOSA 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, ma biffkjøtt, bacon og løk Allergener: Hvete, melk

PIZZA DIAVOLA 40CM Pizza med tomatsaus, mozzarella, peppero og chilli HOT Allergener: Hvete, melk

	PIZZA NAPOLITANA	159	KR	NAPOLITANA 40CM
forsk	Pizza med tomatsaus, mozzarella, ansjos,	,		Pizza med tomatsaus, mozzarella, ansjos,
TELEY	capers, chili og løk			capers, chili og løk
	Allergener: Hvete, melk, fisk			Allergener: Hvete, melk, fisk
		150	VD	
	PIZZA ARRABBIATA	123	KR	ARRABBIATA 40CM
kinke,	Pizza med tomatsaus, mozzarella, mariner	rt		Pizza med tomatsaus, mozzarella, mariner
	biffkjøtt, pepperoni og løk			biffkjøtt, pepperoni og løk
	Allergener: Hvete, melk, fisk			Allergener: Hvete, melk, fisk
	PIZZA CASANOSTRA	165	KR	CASANOSTRA 40CM
kinke	Pizza med tomatsaus, mozzarella, mariner	t		Pizza med tomatsaus, mozzarella, mariner
	biffkjøtt, bacon og sjampinjong			biffkjøtt, bacon og sjampinjong
	Allergener: Hvete, melk			Allergener: Hvete, melk
	PIZZA AL FORNO	165	KR	PIZZA AL FORNO 40CM
jampin	Pizza med tomatsaus, mozzarella,			Pizza med tomatsaus, mozzarella,
	ventricina(sterk salami) og artisjokk. H	ersk		ventricina(sterk salami) og artisjokk. F
	mozzarella som topping			mozzarella som topping
	Allergener: Hvete, melk			Allergener: Hvete, melk
øk,	PIZZA QUATTRO CARNE	175	KR	QUATTRO CARNE 40CM
	Pizza med tomatsaus, mozzarella, mariner	t		Pizza med tomatsaus, mozzarella, mariner
	biffkjøtt, skinke, pepperoni og bacon			biffkjøtt, skinke, pepperoni og bacon
	Allergener: Hvete, melk			Allergener: Hvete, melk
eppero	PIZZA PROSCIUTTO DI PARMA	179	KR	PIZZA PROSCIUTTO DI PARMA 40CM
	Pizza med tomatsaus, mozzarella, løk,			Pizza med tomatsaus, mozzarella, løk,
	parmaskinke, ruccola, parmesan			parmaskinke, ruccola, parmesan
	Allergener: Hvete, melk, egg			Allergener: Hvete, melk, egg
ylling	PIZZA VEGETARIANA	139	KR	VEGETARIANA 40CM
	Pizza med tomatsaus, mozzarella og forsk	cjell	ige	Pizza med tomatsaus, mozzarella og forsk
	grønnsaker			grønnsaker
	Allergener: Hvete, melk			Allergener: Hvete, melk
eppero	PIZZA BOLOGNESE	139	KR	BOLOGNESE 40CM
	Pizza med bolognese, løk og mozzarella Allergener: Hvete, melk, vin, selleri			Pizza med bolognese, løk og mozzarella Allergeper: Hvete, melk, vin, selleri
		105		
	BIANCA CIPOLLA	135	KR	BIANCA CIPOLLA 40CM
	Hvit pizza med tunfisk, chili, rødløk og	ſ		Hvit pizza med tunfisk, chili, rødløk og
ariner	mozzarella Allergener: Hvete melk fisk			mozzarella Allergener: Hvete melk fisk
	Allergener. nvele, merk, lisk			Allergener. nvele, merk, lisk
	BIANCA VENTRICINA	159	KR	BIANCA VENTRICINA 40CM
	Hvit pizza med mozzarella, løk,			Hvit pizza med mozzarella, løk,
BOOK.COM/AL	ventricina(sterk salami) soltørket tomat	oa		ventricina(sterk salami) soltørket tomat
liven	oliven	, cj		oliven
	Allergener: Hvete, melk			Allergener: Hvete, melk
	BIANCA POLLO FELICE	165	KR	BIANCA POLLO FELICE 40CM
orgonz	Hvit pizza med mozzarella, kylling, bacc	n og		Hvit pizza med mozzarella, kylling, baco
lla et	rødløk. Cherrytomat, ruccola og parmesan	som		rødløk. Cherrytomat, ruccola og parmesan
	topping			topping
	Allergener: Hvete, melk			Allergener: Hvete, melk
	PANE AL AGLIO	85	KR	
ariner	Hvitløksbrød med mozzarella, hvitløkolje	÷,		
	oregano og persille			
	Allergener: Hvete, melk			

Menu: DKK 2,500 Wine Pairing: DKK 1,350 Juice Pairing: DKK 950

Stigende antal valg

To systemer i hjernen Valg over tid Framing Flere valgmuligheder bedre? Bedre finansielle beslutninger

Oversigt

Hæm det limbiske system

Vil beholde ved tab- og købe mere

Vil sælge ved gevinst

Vil ikke overholde strategier

Kræver træning

Brug frontallapperne

Hæmmer det limbiske system Medfører impulskontrol Vil overholde strategier Kræver energi

Træning kan igangsætte et skift fra frontallapper til limbiske system

Kræver tid og tålmodighed

Opsummering

- 1. Neuroøkonomi er psykologi på fysiologisk grundlag
- 2. Kend din psykologi og de systematiske fejl du begår
- 3. At træffe gode finansielle beslutninger kræver træning

Vores hypersociale hjerne

Altruistisk afstraffelse

Succesfuldt socialt samarbejde

Altruistisk belønning

"Never cease to stand like curious children before the great mystery into which we were born." *Albert Einstein*

Jon Sigurd Wegener Nyttårskonferansen 2020; Oslo 15. januar 2020

Ultimatum-spillet

Spilles parvist

Én af spillerne i hvert par får 100 NOK

pengeløse spiller

afsluttes handlen

Hvis den pengeløse spiller ikke accepterer tilbuddet annuleres handlen

Der må ikke kommunikeres undervejs

- Denne spiller skal tilbyde mindst 10 NOK til den
- Hvis den pengeløse spiller accepterer tilbuddet

HUNDREKRONER

NORGES BANK

Kønsforskelle i straf?

Hvordan reagerer mænd og kvinder hvis snyderen får elektrisk stød?

Hjerneaktivitet